

Legislatuur 2019-2024

Aanbevelingen van de Klimaatcoalitie voor de toekomstige federale regering

September 2020

Dit document is opgesteld in het kader van de lopende onderhandelingen over de formatie van een federale regering. Het licht de voornaamste prioriteiten van de Klimaatcoalitie ten aanzien van de toekomstige federale regering toe, op basis van een gedetailleerd memorandum en beleidsaanbevelingen voor de heropbouw na COVID-19. In bijlage worden deze voorstellen vertaald in concrete zinnen die makkelijk ingepast kunnen worden in een toekomstig regeerakkoord.

De gezondheidscrisis heeft de klimaatcrisis naar de achtergrond geduwd op het politieke toneel. De klimaatcrisis woedt echter volop en de urgentie is gebleven. Om onder de cruciale drempel van 1.5 °C opwarming te blijven, is een halvering van de wereldwijde uitstoot in 2030 nodig. De onderhandelaars gaven de ambitie aan om tien jaar vooruit te denken. Om de rechtvaardige transitie naar een koolstofarme samenleving in te zetten, moet deze regering een klimaatregering worden. Het kader daarvoor bestaat. België ondertekende het Akkoord van Parijs en op Europees vlak is de de Europese Green Deal.

Ter herinnering: de Klimaatcoalitie, die is opgericht in 2008, verenigt meer dan 70 organisaties uit het Belgische middenveld en in het bijzonder uit de milieu-, Noord-Zuid-, vakbonds-, jongeren- en burgerbewegingen. Ze heeft als doel om de Belgische bevolking te sensibiliseren en te mobiliseren, en de politieke besluitvorming te informeren om een eerlijk en ambitieus klimaatbeleid te garanderen.

De Klimaatcoalitie vraagt om werk te maken van een klimaatregering. Dat betekent:

1. Maak van de rechtvaardige transitie naar een koolstofarme samenleving een belangrijke en transversale prioriteit

Dit betekent concreet:

- **De politieke bevestiging van deze prioriteit**, bovenaan het regeerakkoord;
- De vertegenwoordiging van deze prioriteit op het hoogste regeringsniveau, idealiter via een vice-premier die is belast met het dossier;
- **Het aangaan van ambitieuze specifieke engagementen binnen het hoofdstuk "klimaat" van het regeerakkoord**; dat wil onder meer zeggen: pleiten voor een Europese doelstelling van minstens 55% uitstootvermindering in 2030 (par rapport à 1990) en kiezen voor een federale doelstelling in lijn daarmee;
- Alle beleidsmaatregelen in alle federale domeinen **in overeenstemming brengen** met de doelstellingen uit het Akkoord van Parijs en de Europese Green Deal.
- Zo snel mogelijk **al het beleid dat de klimaatcrisis verergert schrappen**, met name het beleid dat de **structurele afhankelijkheid van fossiele brandstoffen en overconsumptie** aanhoudt.

2. Zorg voor financiering op maat van de uitdagingen

Dit betekent concreet:

- Een alomvattende strategie invoeren voor de **heroriëntering van uitgaven en investeringen** om een rechtvaardige transitie naar een koolstofarme samenleving mogelijk te maken¹, met inbegrip van:
 - **Een geleidelijke afschaffing van alle subsidies en belastingvrijstellingen ten gunste van fossiele brandstoffen, van goederen en diensten met een hoog koolstofgehalte**, met inbegrip van industrieën en processen die structureel koolstof produceren of van fossiele energie afhankelijk zijn;
 - **Massaal investeren in de sectoren die essentieel zijn** om de weerbaarheid van onze samenleving tegen verschillende soorten crises te verhogen en voor de transitie naar een koolstofarme samenleving zoals agro-ecologie, renovatie en isolatie van gebouwen, (infrastructuur voor) emissievrij openbaar vervoer en hernieuwbare energie.
- Op Belgisch niveau **een sociaal rechtvaardige koolstofheffing** invoeren, volgens het principe van de vervuiler betaalt, om het gebruik van fossiele brandstoffen te ontmoedigen. Dit vergt het behoud of zelfs de versterking van een doeltreffende sociale zekerheid, om situaties van sociale ongelijkheid te voorkomen en te beperken. De koolstofbijdrage zal moeten worden ingevoerd parallel en complementair aan andere, vooral **regelgevende maatregelen**, om de sectoren van het vervoer en de bouw te verduurzamen en daarbij moeten kwetsbare groepen ondersteuning krijgen bij die duurzame transitie, zodat hun situatie verbetert. De opbrengst van de heffing moet gebruikt worden om de transitie, de verlaging van de personenbelasting op de eerste inkomensgroepen en de internationale solidariteit te financieren.
- Een **“carbon stress test”** invoeren, die wordt gecommuniceerd wordt aan de betrokken institutionele investeerders;
- **Alle inkomsten uit de Europese handel in emissierechten (ETS-inkomsten) besteden aan het klimaatbeleid**: enerzijds op nationaal niveau, anderzijds via de internationale financiering van de strijd tegen de klimaatverandering.

3. Garandeer dat de economische heropbouw na COVID-19 rechtvaardig, duurzaam en veerkrachtig is

Dit betekent concreet:

- De relevantie van **staatssteun** beoordelen om **prioriteit te geven aan duurzame sectoren** en andere sectoren te vergroenen;
- Geen steun toekennen zonder **strikte milieu- en klimaatvoorwaarden**, noch aan de versterking van de sociale ongelijkheid;
- Aan de EU vragen om **klimaatinvesteringen buiten de begroting te houden** en van de **Europese Investeringsbank (EIB) een slagkrachtige klimaatinvesteringsbank maken**. Zorgen dat ook het monetair beleid, en andere interventies van de Europese Centrale Bank (ECB), de doelstellingen van de Green Deal ondersteunen.
- **Het maatschappelijk middenveld en de betrokken sectoren betrekken** bij de onderhandelingen over het economisch herstel na COVID-19 door een specifieke werkgroep op te richten.

¹ Overeenkomstig artikel 2.1 c) uit het Akkoord van Parijs, dat tot doel heeft de financiële stromen in overeenstemming te brengen met een lage uitstoot van broeikasgassen en een klimaatbestendig ontwikkelingsprofiel.

4. Verdedig Belgische standpunten op Europees in lijn met het Akkoord van Parijs en de Europese Green Deal

Dit betekent concreet:

- In navolging van de meerderheid van de Europese staten, de Belgische steun aan de Europese Green Deal bevestigen als **noodzakelijk kader voor het Europese economische herstel**;
- Een duidelijk standpunt innemen ten gunste van een **verhoging van de Europese ambities** om de uitstoot van broeikasgassen tegen 2030 **met ten minste -55%** te verminderen (ten opzichte van het niveau van 1990) en dit tegen het einde van 2020;
- Een **fiscale en reglementaire diplomatie** oprichten die zich in het bijzonder richt op de belangrijkste handelspartners van België (de buurlanden van Europa en de Benelux-landen in het bijzonder). Deze politieke contacten op hoog niveau moeten leiden tot een gezamenlijke versterking van het fiscale en regelgevende beleid, gericht op een hoog niveau van milieu- en sociale bescherming en het terugdringen van schadelijke situaties van oneerlijke concurrentie;
- **Het verdedigen van de toepassing van normen** die de duurzaamheid, modulariteit, terugwinbaarheid en recycleerbaarheid van alle op de markt gebrachte producten bevorderen, en de duur van de verplichte wettelijke garanties verlengen om de circulaire economie te bevorderen.

5. Bevorder de samenwerking in het klimaatbeleid

Dit betekent concreet:

- Neem, bij gebrek aan een bijzondere klimaatwet, die de Klimaatcoalitie blijft verdedigen, **een federale klimaatwet** aan die
 - federale doelstellingen bepaalt op middellange en lange termijn die verenigbaar zijn met het Akkoord van Parijs (zie hierboven);
 - een onafhankelijke klimaatraad opricht (bestaande uit academische experts met een interdisciplinaire aanpak die technische en sociale wetenschappen combineert);
 - tot de goedkeuring van concrete en sociaal rechtvaardige actieplannen leidt in alle sectoren, opgesteld in samenwerking met het middenveld, met een tijdschema voor de uitvoering en voldoende budgetten, om ervoor te zorgen dat de doelstellingen op korte en lange termijn die zijn vastgelegd in de wet worden bereikt;
 - rekening houdt met de internationale dimensie van het klimaatprobleem en met de historische verantwoordelijkheid van België door de uitvoering van de verplichtingen inzake de klimaatfinanciering;
- **De intra-Belgische samenwerking in het klimaatbeleid verbeteren** door middel van instrumenten die toelaten om op basis van objectieve criteria en andere mechanismen en maatregelen een structurele intra-Belgische verdeling van de klimaatdoelstellingen vast te stellen, en de transparantie van de genomen besluiten te garanderen, met name van de standpunten van de verschillende entiteiten. Dit is des te meer noodzakelijk en dringend omdat het samenwerkingsakkoord dat de intra-Belgische afspraken vastlegt en dus de uitvoering van onze internationale klimaatdoelstellingen mogelijk moet maken, afloopt op 31 december 2020.²

² Het samenwerkingsakkoord van 12 februari 2018 over de verdeling van de Belgische klimaat- en energiedoelstellingen voor de periode 2013-2020 loopt eind dit jaar af en er is nog geen nieuwe verdeling afgesproken. Het gaat om de verdeling van de doelstellingen inzake uitstootvermindering en hernieuwbare energie, maar ook over de verdeling van de inkomsten uit de Europese emissiehandel en de bijdragen aan de internationale klimaatfinanciering.

6. Herzie het Nationaal Energie- en Klimaatplan grondig om het in overeenstemming te brengen met de geformuleerde ambities

Dit betekent concreet:

- **De ambitie van het federale aandeel in het Nationaal Energie- en Klimaatplan verhogen** en in overleg gaan met de regio's om het plan in lijn te brengen met de verhoogde klimaatdoelstellingen zoals voorgesteld door de Europese Commissie in de Europese Green Deal, en garandeer dat de maatregelen in het plan deze ambitie waarmaken;
- Een **systemische en interfederale visie** ontwikkelen, gebaseerd op ambitieuze doelstellingen, het opzetten van een periodiek mechanisme om de ambitie te herzien, en met respect voor de principes van de rechtvaardige transitie;
- Ambitieuze maatregelen treffen in domeinen die onder de federale bevoegdheid vallen, binnen een coherente interfederale visie:
 - **De wet op kernuitstap respecteren** en in dit verband uiterlijk in 2025 definitief kernenergie afschaffen. De gescheurde reactoren in Doel 3 en Tihange 2 zo snel mogelijk sluiten. Een transitieplan opstellen om de werknemers van deze sites een toekomst te bieden;
 - **Een einde maken aan het gebruik van biobrandstoffen op basis van landbouwgewassen** en erop toezien dat de geplande impactanalyse van het NEKP die voorzien is in 2020, ook rekening houdt met het respecteren van de mensenrechten en de gevolgen voor de biodiversiteit;
 - **Het systeem van de salariswagens en brandstofkaarten grondig hervormen** met het oog op de afschaffing ervan met een gelijkwaardige vergoeding voor werknemers in het kader van duurzame mobiliteit;
 - **Ontwikkelen en investeren in hoogwaardig openbaar vervoer, met respect voor het milieu** en georganiseerd rond multimodale knooppunten die toegang bieden tot geïntegreerd gedeeld vervoer (nieuwe mobiliteitsdiensten), met in de stad een dicht netwerk van bovengronds openbaar vervoer dat bijzondere aandacht schenkt aan propere lucht;
 - Net als voor tabak, **reclame voor goederen of diensten verbieden die sterk bijdragen aan de klimaatcrisis**, zoals auto's die meer dan 120 g/km uitstoten en vliegreizen;
 - **De verkoop van de minst energie-efficiënte nieuwe producten in het productaanbod (bijvoorbeeld koelkasten met een energielabel lager dan B) verbieden door de minimaal vereiste productnormen te verstrengen**. De wettelijk verplichte garantietermijn verhogen om te bevorderen dat duurzamere producten te koop worden aangeboden.

7. Stel de rechtvaardige transitie centraal in het klimaatbeleid

Dit betekent concreet:

- Op korte termijn een **"Nationale conferentie over de rechtvaardige transitie naar een koolstofarme samenleving"** organiseren, om de politieke actoren, de burgers en het maatschappelijk middenveld samen te brengen en gezamenlijk de meest sociaal rechtvaardige structurele maatregelen te bepalen, onder andere op het vlak van belastingen, opleiding en werkgelegenheid en op coherente wijze de vereisten van "het einde van de maand" te verzoenen met die van "het einde van de wereld";
- Een visie voor een **rechtvaardige transitie naar een duurzame, koolstofarme en veerkrachtige samenleving ontwikkelen**. Die visie moet rekening houden met:
 - de sociale dialoog en burgerparticipatie;
 - de ontwikkeling van een kwaliteitsvolle openbare infrastructuur voor deze transitie;

- de ontwikkeling van vaardigheden, de herlokalisering van de economie en respect voor mensenrechten;
- de creatie van waardig werk;
- opleidingen en permanente vorming om de jongeren op te leiden voor de banen van morgen en om werknemers de kans te bieden zich om te scholen;
- een sterkere sociale bescherming.
- Daartoe is het van belang om **middelen ter beschikking te stellen voor onderzoek en studie** over de betekenis van een rechtvaardige transitie naar een koolstofarme samenleving en waardig werk voor de verschillende economische sectoren en hun werknemers, en moet over die rapporten sociaal overleg worden gepleegd;
- **Ervoor zorgen dat voedselzekerheid en respect voor de mensenrechten** en in het bijzonder de internationale teksten en verdragen over de rechten van de inheemse en lokale bevolking, genderrechtvaardigheid, landrechten en natuurlijke hulpbronnen centraal staan in het regeerakkoord;
- **Erkennen dat de klimaatcrisis vooral vrouwen treft en dat er genderbewuste maatregelen nodig zijn.** Hun levensonderhoud is immers vaak kwetsbaarder voor de grillen van het klimaat. Bovendien worden zij geconfronteerd met sociale barrières, zoals slechte toegang tot land, lage deelname aan besluitvormingsprocessen en moeilijkheden bij de toegang tot onderwijs.

8. Neem verantwoordelijkheid ten aanzien van kwetsbare landen

Dit betekent concreet:

- **Het engagement van België vergroten op het vlak van internationale klimaatfinanciering** zodat ons land, in overeenstemming met de internationale afspraken, op billijke en stijgende wijze bijdraagt aan de doelstelling om jaarlijks 100 miljard dollar te voorzien voor de koolstofarme ontwikkeling en aanpassing in ontwikkelingslanden.
- Een nieuwe en aanvullende toezegging voor de periode na 2020 van **ten minste 500 miljoen euro per jaar** (op Belgisch niveau) aankondigen. Garanderen dat deze middelen 'nieuw en additioneel' zijn, en dus niet op het ontwikkelingsbudget wegen, door gebruik te maken van innovatieve financieringsbronnen op basis van het principe "de vervuiler betaalt".
- **Ervoor zorgen dat de focus van de financiering op aanpassing behouden blijft**, zodat de meest kwetsbare landen voordeel hebben bij de extra middelen die zijn beloofd om zich op doeltreffende wijze aan te passen aan de klimaatverandering.
- **De noodzaak van extra financiering voor schade en verlies erkennen**, die in geen geval afbreuk mag doen aan de middelen die zijn beloofd voor adaptatie en voor de koolstofarme ontwikkeling van de ontwikkelingslanden.
- **De groeiende problematiek van klimaatonthemding** erkennen en de noodzaak om dringend oplossingen te zoeken op internationaal niveau en om initiatieven te nemen op nationaal niveau.